

В грізні роки революції та громадянської війни

Лютнева революція 1917 р. здійснила історичний прорив до свободи, демократії, відкрила шлях для формування демократичної державності в країні, породила в усіх верствах населення хвилю очікувань. У ході революції з'ясувалась нездатність Тимчасового уряду та партій, які стояли за ним, вирішити в інтересах народів і національне питання. Питання державного самовизначення України з перших днів Лютневої революції опинилося в центрі боротьби різних політичних сил. Київські самостійники на чолі з М.Міхновським 3 березня 1917 р. оголосили про організацію Української Центральної Ради як органу тимчасового державного управління всіма сферами життя незалежної України. З часом вона повинна була скликати український парламент і організувати відповідний перед ним уряд.

Водночас в Україні розпочалась організація рад робітничих і солдатських депутатів. Абсолютну більшість місць у Радах одержали партії меншовиків, есерів, бундівців, що відповідало реальному впливу цих партій серед населення на той час. Більшовиків у Радах, особливо на початку весни 1917 р., було мало. Ради підтримувалися, головним чином, представниками національних меншин в Україні.

Справу організації селянства Миколаївщини взяла на себе селянська комісія Ради робітничих депутатів. Вона об'їжджала села, де відбувались мітинги і ухвалювались резолюції, переважно про підтримку Тимчасового уряду, із обіцянками привозити хліб. У деяких селах події, що відбувались, роз'яснювали настоятелі церкви.

18 березня 1917 р. була надрукована відозва селянської комісії із закликом створювати в селах сільські комітети для розв'язання продовольчого та інших невідкладних питань. Більшовики закликали селян до конфіскації поміщицьких земель, що, звичайно, дуже імпонувало селянам, до боротьби за перехід до рук Рад, до дружнього єднання з робітниками. 25 березня відбулася нарада селянських кредитних кооперативів при миколаївському відділенні Держбанку. Взяли участь 60 чоловік від 36 кооперативів. За участю членів селянської комісії створювалися волосні та сільські, земельні і селянські комітети. Селянські комітети були створені в Анатолівці, Березнегуватому, Богданівці, Гур'івці, Кам'янці, Мигії, Тарутиному, Полтавці-Баштанці. Незважаючи на активні революційні перетворення, земельне питання так і не було вирішене. Незначні наділи від 5 до 8 десятин на двір, якими володіли жителі Баловного, та ще й розташовані на відстані 18-20 км від села, не могли прогодувати селянські сім'ї.

Звістка про Жовтневе збройне повстання в Петрограді була одержана в Миколаєві 25 жовтня 1917 р. Рада випустила відозву, яка закликала до спокою. Вранці 26 жовтня Виконавче бюро Миколаївської Ради прийняло резолюцію про підтримку повстання у Петрограді і перехід влади у Миколаєві до Ради робітничих і військових депутатів.

В день більшовицького перевороту Українська Центральна Рада III Універсального з'їзду проголосила Українську Народну Республіку. Його читання в Миколаєві влаштував міський голова Б.Брояковський. Читання відбулося урочисто на паперті церкви з участю священників і під синьо-жовтим прапором. Центральну Раду визнали 14 листопада загальні збори команди флотського екіпажу, які ухвалили “потрібним на місцях виконувати розпорядження Української Центральної Ради і Генерального Секретаріату або інших представників. Більшість сільського населення зустріла Центральну Раду байдуже, що зумовлювалося невирішеністю аграрного питання.

Встановлення Радянської влади на території Миколаївщини 14 січня 1918 року послужило умовою встановлення Радянської влади і в оточуючих селах, зокрема у Баловному, проте існувала вона недовго – 2 місяці. Вже в перший період діяльності Радянської влади почали проявлятися елементи політики, що згодом отримала назву “воєнного комунізму”. У роботі Херсонського губернського з'їзду Рад селянських депутатів і земельних комітетів (24-29 лютого 1918 р.) брав участь Г.Орджонікідзе, призначений Раднаркомом Росії Тимчасовим надзвичайним комісаром району України. Одним із головних його завдань стало налагодження вивозу хліба в радянську Росію, де нависла загроза голоду. На заклик Г.Орджонікідзе допомогти північним губерніям з'їзд постановив надіслати 1518500 пудів зерна і зобов'язав селян вивозити надлишки хліба на зсипні пункти. У разі невиконання постанови вирішено конфіскувати хліб безкоштовно, а осіб, які ухиляються, віддавати під суд.

17 березня 1918 року Миколаїв і територію села Баловного захопили австро-німецькі війська. 29 квітня 1918 р. гетьманом України проголосили П.Скоропадського. Зміна влади не принесла покращення в селі, де продовжували господарювати австро-німецькі окупанти. Вони жорстоко розправлялися з активістами, вивозили награбовані у населення майно, худобу, хліб та інші продукти. Восени 1918 р. для організації партизанського загону миколаївські підпільники направили у село Гур'івку більшовиків і робітників заводу “Наваль”. Створений ними підпільний комітет очолив більшовик В.В.Слушаєв. З метою конспірації він відкрив у Гур'івці майстерню, а в Баловному – кузню. У жовтні почав діяти партизанський загін, в якому спочатку налічувалося 30, а в кінці місяця – вже 160 чоловік. Частина партизан були жителями Баловного. Командиром загону став уродженець Гур'івки Я.Г.Білозуб, комісаром – В.В.Слушаєв. Перше бойове хрещення загін одержав у жовтні, захопивши гур'івський міст і роззброївши німецький батальйон. Потім партизани з боєм взяли німецькі колонії Гольштадт і Кринички, розігнали гетьманську варту.

Наприкінці 1918 р. становище гетьманського уряду стало дуже хитким. Опозиційні П.Скоропадському політичні сили утворили альтернативний уряд – Директорію УНР,

розпочали у листопаді 1918 р. збройну боротьбу проти Гетьманату. Німеччина втратила частини території України, а внаслідок поразки у Першій світовій війні і охоплена революцією, розпочала підготовку до евакуації своїх військ з України, в одеський порт 26 листопада увійшли перші військові кораблі Антанти.

Збройною боротьбою проти Гетьманату керував створений ще 30 жовтня повстанський оперативний штаб (начальник штабу – генерал Осецький, начальник оперативного відділу – полковник Тютюнник), головним отаманом республіканських військ став С.Петлюра. Згідно з наказом С.Петлюри, війська Директорії УНР, які просувалися на Південь України, очолив полковник Філатєв. Він отримав наказ “негайно приступити до виконання обов’язків і звільнити Херсонщину від гетьманців”. Друга група військ Директорії, яка діяла на Півдні України, була представлена “Республіканськими військами східної Херсонщини” на чолі з отаманом М.Григор’євим. У грудні 1918 р. південь сучасної Миколаївської області окупували війська Антанти, територія від Вознесенська на північ залишилась під контролем Директорії УНР.

У березні-квітні 1919 р. гур’івський партизанський загін, до складу якого входили жителі Баловного Павлов Іван Ісакович, Жепало Петро Іванович та інші, брав участь у визволенні від французьких інтервентів Одеси, у ліквідації заколоту отамана Григор’єва.

Денікінський режим, що встановився на Миколаївщині в серпні 1919 р., не мав позитивної ідеології, що і послужило головною причиною його поразки. Денікінські ідеологи знайшли вихід у “невизначеності”. Пропаганда проголошувала, що білогвардійська армія має головне завдання – скинення влади більшовиків, а форму майбутнього правління мають визначити народні представники після війни. Відновлювалися дореволюційні порядки, підприємства перейшли до рук колишніх власників, поверталось поміщицьке землеволодіння. Білогвардійські податки з селян виглядали не краще від більшовицької продрозкладки. Військові частини, які проходили через села, забирали продукти, худобу, чинили насильства, за невиконання наказів страчували.

На початку лютого 1920 року частини 41-ї дивізії О.М.Осадчого вигнали білогвардійців з Баловного. У березні 1920 р. в с. Баловному проживав 2891 житель (1421 чоловік та 1470 жінок). З них 65% – середняки, 33% – бідняки та 2% – заможні селяни. В комосередку було 10 членів. При ревкомі створені земельний відділ, продовольчий відділ, шкільна рада та культосвітнє товариство.

4 квітня 1920 р. в Баловному Гур’івської волості Миколаївського повіту відбулися збори жителів села, які мали право голосу. На зборах було обрано 26 членів сільради. Протокол № 14 загальних зборів жителів Баловного від 14 квітня 1920 р. зафіксував обрання сільвиконкому у складі: голови Рябенчука Семена Єгоровича, селянина, наймита; товариша голови – Піскуна Василя Федоровича, секретаря – Білого Михайла Максимовича.

4 серпня 1920 року відбулося перше засідання членів президії сільськогосподарського комітету незаможних селян Баловного. Головою комітету сільКНС обрали Портного Михайловича, скарбником – Горбенка Федора Авксентійовича, секретарем – Сидоренка Павла Терентійовича. Всі члени комітету незаможних селян за соціальним станом були бідняками. Населення села становило 2200 душ, з них 1200 чоловіків та 1000 жінок. У жовтні 1920 р. кількість населення збільшилася і становила 2516 жителів, з них 1220 чоловіків та 1296 жінок. Домогосподарств налічувалося 462.

У 1922 р. в селі було організовано партійний осередок. Секретарем партійної організації обрали мешканця с. Баловного Великого Івана Полікарповича. В цьому ж році був організований комсомольський осередок, секретарем якого обрали Катрича Дмитра Антоновича – в майбутньому капітана 1 рангу, мешканця міста Миколаєва.

Виконком сільської ради, партійна і комсомольська організації, комітет незаможних селян проводили роботу з ліквідації неписьменності в селі, вели антирелігійну пропаганду, готували селян до вступу в товариства по спільній обробці землі та до колгоспів.

На території села Баловного утвердилася радянська форма державності. Комуністична партія стала не тільки правлячою, але й державною партією, тобто здійснювала контроль над радами, профспілками, армією, правоохоронними органами і всіма сферами життя.